

Riigikogu
riigikogu@riigikogu.ee

Teie 28.09.2026 nr 2-3/15-610

Meie 15.10.2026 nr 1.5-1.1/2299-2

Vastus Riigikogu liikme kirjalikule küsimusele (KK 610)

Lugupeetud Riigikogu esimees

Vastan Riigikogu liikme Züleyxa Izmailova esitatud kirjalikule küsimusele lapsepõlves seksuaalvägivalda kogenud inimeste hüvitiste, ravi ja tugiteenuste rahastamise kohta.

- 1. Kas Teie hinnangul on praegune kuriteoohvrite toetamise süsteem piisav? Kas ja millistel tingimustel saavad riiklikku kuriteoohvri hüvitist lapsepõlves seksuaalvägivalda kogenud inimesed, sealhulgas need, kes teatavad toimumust alles täiskasvanueas? Millised teatamise ja taotlemise tähtajad, tervisekahjustuse nõuded või muud piirangud võivad nende juurdepääsu hüvitisele takistada?**

Eestis on loodud kuriteoohvrite toetamiseks mitmekülgne abisüsteem, mida on aastate jooksul arendatud, kuid jätkuvalt on oluline pöörata tähelepanu sellele, et pakutav abi vastaks erinevate ohvrite vajadustele ja arvestaks nende kogemuste eripäraga. Eriti oluline on see lapsepõlves seksuaalvägivalda kogenud inimeste puhul, kelle jaoks võib juhtunust rääkimine ja abi otsimine võtta aastaid või isegi aastakümneid.

Eestis kehtiv kuriteoohvri hüvitiste süsteem lähtub Euroopa Liidu jm rahvusvahelistest nõuetest. Riikliku kuriteoohvri hüvitise saamise eelduseks on, et tegemist on ohvriabi seaduse mõttes vägivallakuriteoga, mille tagajärjel on tekkinud raske tervisekahjustus. See võib olla ka raske psüühiline tervisekahjustus. Seega ei pea hüvitise saamiseks olema füüsilisi vigastusi, kuid raske tervisekahjustuse ja kuriteo vaheline seos peab olema tuvastatud. Kuriteo toimepanija süüdimõistmine ei ole hüvitise saamise eelduseks, kui kriminaalasjas kogutud tõendid viitavad vägivallakuriteo toimepanemisele.

Üldjuhul tuleb hüvitist taotleda kolme aasta jooksul kuriteo toimepanemisest. Lapsepõlves toime pandud seksuaalkuriteo puhul kehtib erand, mis võimaldab taotluse esitada kolme aasta jooksul pärast täisealiseks saamist, kui kriminaalmenetluse ajend ei ilmnenu varem. Hilisem taotlemine on võimalik ka juhul, kui üle aasta kestnud tervisehäire takistas taotluse õigeaegset esitamist. Sellisel juhul tuleb taotlus esitada kolme aasta jooksul pärast tervises seisundi paranemist.

Need erandid ei pruugi aga katta olukordi, kus inimene räägib lapsepõlves kogetud vägivallast esimest korda alles aastakümneid hiljem. Oluline on mõista, et laps ei pruugi toimunut vägivallana ära tunda, võib karta toimepanijat või tunda häbi ja süüd. Hiline teatamine ei vähenda kogetud vägivalla tõsidust ega selle tagajärgi.

Hüvitise saamist võib piirata ka nõue teatada kuriteost 15 päeva jooksul. Hüvitist ei maksta, kui inimene jättis kuriteost teatamata, kuigi oli selleks võimeline, ning uurimisasutus või prokuratuur ei saanud juhtunust muul viisil teada. Samuti võib hüvitise saamist mõjutada koostöö puudumine õiguskaitseasutustega. 15 päeva jooksul teatamata jätmine ei välista siiski hüvitist automaatselt. Arvestada tuleb, kas inimene oli oma vanust, tervises seisundit ja juhtunu asjaolusid silmas pidades üldse võimeline kuriteost teatama.

Riiklik kuriteoohvri hüvitis ei kata moraalselt kahju ehk valu ja kannatusi. Hüvitatakse seaduses ette nähtud varalist kahju, sealhulgas tervise taastamisega seotud kulusid ja sissetuleku vähenemist. Hüvitise ülempiir on 9590 eurot ühe ohvri kohta.

Oluline on eristada rahalist hüvitist ja ohvriabiteenuseid. Ka juhul, kui inimesel ei ole õigust rahalisele hüvitisele, on tal võimalik saada ohvriabi. Seksuaalvähivalla ohvriks on õigus saada abivajaduse hindamise alusel traumast taastumist toetavat vaimse tervise abi ka ilma kriminaalmenetluseta. Selle abi saamisele ei kohaldu seksuaalvähivalla ohvri puhul üldine viieaastane tähtaeg.

Sotsiaalministeerium peab väga oluliseks, et vähivalla ohvriks langenud inimesed saaksid vajalikku abi sõltumata sellest, millal nad on valmis juhtunust rääkima. Eestis on loodud kuriteoohvrite toetamise ja hüvitamise süsteem, mille arendamisel tuleb jätkuvalt tähelepanu pöörata ka nendele olukordadele, kus kehtivad tingimused võivad piirata abi kättesaadavust, eelkõige lapsepõlves seksuaalvähivallaga kogunud inimeste puhul. Töötame selle nimel, et ohvritele pakutav abi oleks võimalikult kättesaadav ja arvestaks paremini seksuaalvähivalla pikaajalise mõjuga. Oluline on, et inimesed ei jääks vajaliku toeta ka siis, kui nad jõuavad abi otsimiseni alles aastaid pärast juhtunut.

2. Kui palju lapsepõlves seksuaalvähivallaga kogunud inimesi taotles ja sai riiklikku hüvitist aastatel 2023–2025? Millised olid väljamakstud summad ja taotluste rahuldamata jätmise peamised põhjused? Palun esitada olemasolevad andmed ning märkida, kui sellist eristust statistikas ei peeta.

2025. aastal maksti Eestis riiklikku kuriteoohvri hüvitist kokku 23 vähivallakuriteo ohvrile või nende lähedasele kogusummas ligi 23 000 eurot. 2026. aastal oli oktoobri seisuga esitatud 19 taotlust, millest kümnel juhul hüvitist ei määratud. Need andmed hõlmavad kõiki vähivallakuritegude ohvrite ja nende lähedaste taotlusi, mitte üksnes seksuaalvähivalla ohvreid.

Riiklik kuriteoohvri hüvitis aitab katta kuriteo tagajärjel tekkinud kulusid, sealhulgas ravi, ravimite, taastusravi ja vaimse tervise taastamisega seotud kulusid, samuti kuriteo käigus kahjustada saanud isiklike esemete asendamise kulusid. Hüvitatavad võivad olla ka ohvri või teda hooldava inimese sissetuleku kaotus ning ohvri surma korral matusekulud.

Hüvitise saamiseks peavad olema täidetud seaduses sätestatud tingimused, sealhulgas nõuded tervisekahjustusele ja hüvitatavale varalisele kahjule. Hüvitise saamist võivad piirata ka kuriteost teatamise ja taotluse esitamise tähtajad. Sotsiaalkindlustusameti andmebaasis ei ole hüvitise määramata jätmise põhjused eraldi kajastatud. Seega ei ole olemasolevate andmete põhjal võimalik öelda, millistel põhjustel hüvitis konkreetsel juhul määramata jäi. Selle väljaselgitamiseks tuleks analüüsida iga taotluse kohta tehtud otsust eraldi.

Oluline on rõhutada, et rahalise hüvitise mittedaamine ei tähenda, et inimene jääks riigi abita. Seksuaalvähivalla ohvritel on võimalik saada ohvriabisüsteemi kaudu nõustamist, psühholoogilist abi ja psühhoteraapiat ka siis, kui nad ei vasta riikliku kuriteoohvri hüvitise saamise tingimustele. Samuti on võimalik saada vajalikku tervishoiu- ja vaimse tervise abi Tervisekassa rahastatavate teenuste kaudu.

3. Kas valitsusel on kavas laiendada hüvitise saajate ringi, muuta hüvitise piirmäärasid või võimaldada riigi kaudu ka mittevahalise kahju hüvitamist seksuaalkuritegude ohvritele? Millised otsused on tehtud, milliseid lahendusi analüüsitakse ja millal esitatakse Riigikogusse vajalikud seadusemuudatused?

Kuriteo- ja vägivallaohvritele vajaliku abi tagamiseks on tehtud konkreetseid rahastamisotsuseid. 2027. aasta riigieelarvesse on kavandatud ohvriabi valdkonnale täiendavalt 1,3 miljonit eurot. Lisaraha aitab parandada seksuaalvägivalla ja teiste vägivallaohvrite abistamist ning tagada vajalike teenuste kättesaadavuse. Samuti suureneb naiste tugikeskuste rahastus.

Sotsiaalministeeriumil on kavas ka kuriteoohvri hüvitiste süsteemi reform, mille eesmärk on muuta hüvitise taotlemine ja määramine lihtsamaks ning vähendada halduskoormust. Hüvitise saajate ringi laiendamise, hüvitise ülempiiri suurendamise või mittevahalise kahju hüvitamise kohta ei ole praegu otsuseid tehtud.

Eesti hüvitissüsteem lähtub Euroopa Liidu direktiivist 2004/80/EÜ ja Euroopa Nõukogu vägivallakuritegude ohvrite hüvitamise konventsioonist. Need ei sätesta eraldi hüvitamise korda lapsepõlves seksuaalvägivallaga kogunud inimestele ega konkreetset taotlustähtaega. Liikmesriikidel on võimalik kehtestada ulatuslikumaid hüvitamise võimalusi. Samas tuleb arvestada Euroopa Kohtu 2025. aasta otsusega, mille kohaselt ei või vägivallakuritegude ohvrite mittevahalist kahju riiklikust hüvitissüsteemist põhimõtteliselt täielikult välistada.

4. Kas ministeerium on hinnanud ühekordse hüvitise, perioodiliste maksete või nende kombinatsiooni kasutamist? Kuidas tuleks summa määramisel arvestada teo raskusastet, korduvust ja kestust, ohvri vanust, tervisekahju, pikaajalist ravivajadust ning sissetuleku kaotust? Kas analüüsitud on Soome või teiste riikide lahendusi ja praktikaid?

Eestis kasutatakse juba praegu nii ühekordseid kui ka perioodilisi kuriteoohvri hüvitisi. Hüvitise maksmise viis sõltub tekkinud kahju liigist. Näiteks tervise taastamisega seotud kulud hüvitatakse ühekordsete maksetena, kuid kuriteo tõttu vähenenud sissetuleku või ülalpidaja kaotuse korral saab hüvitist maksta perioodiliselt. Sõltuvalt tekkinud kahjust on võimalik kasutada ka mõlemat hüvitamise viisi.

Praegune hüvitamissüsteem lähtub eelkõige kuriteo tagajärjel tekkinud vahalisest kahjust. Hüvitise suuruse määramisel arvestatakse ravi- ja taastumiskulusid ning sissetuleku vähenemist. Kuriteo raskusaste, korduvus, kestus ja ohvri vanus ei ole eraldi hüvitise suuruse määramise alused, kuid need asjaolud võivad mõjutada tervisekahjustuse ulatust ja sellest tulenevaid kulusid. Ka pikaajalist ravivajadust saab arvestada seaduses sätestatud tingimustel ja hüvitise ülempiiri ulatuses.

Kuriteoohvri hüvitiste reformi ettevalmistamisel on Sotsiaalministeerium tutvunud teiste riikide lahendustega, sealhulgas Hollandi süsteemiga, kus hüvitis makstakse ühekordse summana ja selle suurus sõltub tervisekahjustuse raskusest.

Sotsiaalministeeriumi eesmärk on muuta hüvitiste süsteem inimese jaoks lihtsamaks ja arusaadavamaks, säilitades võimaluse arvestada kuriteo tagajärjel tekkinud kahju. Lõplikke otsuseid tulevase hüvitamismudeli kohta ei ole veel tehtud.

5. Kuidas kaitseb praegune süsteem ohvrit juhul, kui kuriteo toimepanija on maksejõuetu, surnud või tuvastamata või kui süüdimõistvat otsust ei ole? Millistes olukordades saab riik hüvitist maksta ning millistes olukordades jääb kahju ohvri enda kanda? Kas neid tingimusi kavatakse muuta?

Riikliku kuriteoohvri hüvitise üks oluline põhimõte on see, et hüvitise saamine ei sõltu kuriteo toimepanija maksevõimest. See tähendab, et ohver ei pea jääma riiklikust hüvitisest ilma üksnes põhjusel, et toimepanijal ei ole võimalik tekitatud kahju hüvitada.

Hüvitist saab maksta ka juhul, kui kuriteo toimepanija on surnud, teda ei ole tuvastatud või teda ei ole võimalik süüdi mõista. Oluline on, et kriminaalasjas kogutud tõendid viitaksid vägivallakuriteo toimepanemisele ning täidetud oleksid muud seaduses sätestatud tingimused. Riik maksab sellisel juhul hüvitist ning võib hiljem seaduses sätestatud ulatuses nõuda makstud summa tagasi kuriteo toimepanijalt.

Samas ei ole riiklik kuriteoohvri hüvitis mõeldud kogu kuriteoga põhjustatud kahju täielikuks hüvitamiseks. Hüvitise saamiseks peab olema tegemist vägivallakuriteoga ohvriabi seaduse tähenduses, mille tagajärjel on tekkinud raske tervisekahjustus ja hüvitatav varaline kahju. Kui need tingimused ei ole täidetud, ei saa riiklikku kuriteoohvri hüvitist maksta. Samuti ei hüvitata sama kahju osas, milles see on juba hüvitatud muust allikast. Mittevaraline kahju ehk valu ja kannatused praeguse hüvitise alla ei kuulu.

Oluline on siiski eristada rahalist hüvitist ja teisi ohvriabiteenuseid. Ka juhul, kui inimene ei vasta rahalise hüvitise tingimustele, võib tal olla õigus saada riigi korraldatavat nõustamist, psühholoogilist abi ja muud vajalikku tuge.

Praegu ei ole kavandatud muudatusi põhimõttes, mille kohaselt ei sõltu riikliku hüvitise saamine kuriteo toimepanija süüdimõistmisest või maksevõimest. Kavandatava kuriteoohvri hüvitiste reformi eesmärk on eelkõige muuta hüvitise määramine ja maksmine lihtsamaks.

6. Kas ja millistel tingimustel rahastab riik lapsepõlves seksuaalvägivalda kogenud inimese psühhoteraapiat ja muud vajalikku ravi? Millised piirangud kehtivad abi kestusele, mahule ja maksumusele ning kuidas tagatakse ravi jätkumine, kui taastumine kestab aastaid?

Lapsepõlves kogetud seksuaalvägivalda mõju võib avalduda ka palju aastaid hiljem ning taastumine võib vajada pikaajalist tuge ja ravi. Sotsiaalministeeriumi hinnangul on oluline, et abi saamine ei sõltuks üksnes sellest, millal vägivald toimus või millal inimene on valmis juhtunust rääkima.

Eestis on seksuaalvägivalda ohvritel võimalik saada psühholoogilist ja muud vajalikku abi nii Sotsiaalkindlustusameti korraldatava ohvriabi kui ka Tervisekassa rahastatavate tervishoiuteenuste kaudu. Täiendavaid võimalusi pakuvad kohalike omavalitsuste vaimse tervise teenused.

Sotsiaalkindlustusameti kaudu pakutav abi

Ohvriabi seaduse järgi on seksuaalvägivalda ohvril õigus traumast taastumist toetavale vaimse tervise abile, kui Sotsiaalkindlustusamet on tuvastanud tema abivajaduse. Abi hõlmab psühholoogilist nõustamist ja psühhoteraapiat.

Üldjuhul on inimesel õigus saada abi kuni ühe kehtiva kuutasu alammäära ulatuses. Alates 1. aprillist 2026 on see 946 eurot. Abi eest tasub Sotsiaalkindlustusamet otse teenuseosutajale. Seksuaalselt väärkoheldud lapsele kehtivad ulatuslikumad võimalused. Lapsel on õigus saada traumast taastumist toetavat vaimse tervise abi kuni abivajaduse äralangemiseni.

Sotsiaalkindlustusamet hindab abi jätkamise vajadust iga kord, kui teenuse kasutamisel täitub kuutasu alammäär.

Kui alaealine seksuaalvägivalla ohver saab teenuse kasutamise ajal 18-aastaseks, on tal õigus saada teenust edasi ühe kuutasu alammäära ulatuses. Põhjendatud juhtudel võib Sotsiaalkindlustusamet otsustada abi jätkamise ka suuremas mahu, arvestades toime pandud teo raskust ja muid asjaolusid.

Täiskasvanud seksuaalvägivalla ohvrite puhul on oluline täpsustada, et ohvriabi seaduses ette nähtud viieaastane tähtaeg ei kohaldu seksuaalvägivalla ohvritele, kelle õigus abile tuleneb seaduse § 30 lõike 1 punktist 2. Seega on ka täiskasvanul, kes räägib lapsepõlves kogatud seksuaalvägivallast alles aastakümneid hiljem, võimalik pöörduda Sotsiaalkindlustusameti poole ja taotleda traumast taastumist toetavat vaimse tervise abi. Abi saamine sõltub tuvastatud abivajadusest ning üldjuhul kehtib ühe kuutasu alammäära suurune rahaline piir.

Tervisekassa rahastatav ravi

Kui inimene vajab pikemaajalist või ulatuslikumat ravi, saab ta pöörduda tervishoiusüsteemi poole. Tervisekassa rahastab ravikindlustatud inimestele vajalikke vaimse tervise teenuseid, sealhulgas psühhiaatrilist ravi, kliinilise psühholoogi teenuseid ja muid tervishoiuteenuste loetellu kuuluvaid vaimse tervise teenuseid.

Abi saamiseks võib inimene pöörduda perearsti poole, kes hindab tema abivajadust ja suunab vajaduse korral edasi. Psühhiaatri vastuvõtule saab pöörduda ka saatekirjata.

Tervisekassa rahastatava ravi puhul ei kehti üldist ajalist piirangut, mis lõpetaks inimese ravi üksnes seetõttu, et seksuaalvägivallast on möödunud kindel arv aastaid. Ravi vajaduse ja kestuse üle otsustab tervishoiutöötaja, lähtudes inimese tervises seisundist.

Täiendavad abivõimalused

Riik toetab vaimse tervise teenuste kättesaadavust ka kohalike omavalitsuste kaudu, eraldades selleks ligikaudu 1,5 miljonit eurot aastas. Kohalikud omavalitsused saavad pakkuda näiteks psühholoogilist nõustamist ja muid vaimse tervise tugiteenuseid.

Lisaks arendatakse vaimse tervise varajase abi süsteemi, mille eesmärk on pakkuda inimestele tõenduspõhist tuge juba probleemide varasemas etapis. Selle raames arendatakse nii digitaalseid eneseabivõimalusi kui ka spetsialisti juhendatud psühholoogilisi sekkumisi. Need täiendavad olemasolevaid võimalusi, kuid ei asenda raske trauma korral vajalikku eriarstiabi.

Kui seksuaalvägivallast on möödunud kuni seitse päeva, saab pöörduda ööpäevaringselt tegutsevasse seksuaalvägivalla kriisiabikeskustesse (SAK), kus pakutakse tasuta esmast meditsiinilist ja psühholoogilist abi ning kogutakse mh kohtumeditiinilised tõendmaterjalid. Kriisiabikeskused on osa ohvriabisüsteemist ning abi saamiseks ei ole vaja saatekirja ega eelnevat politseisse pöördumist.

Seksuaalvägivalla lapsohvrite jaoks on ka lastemajateenus. Lastemajateenus on tasuta ja lapsesõbralik teenus, kus seksuaalselt väärkoheldud või väärkohtlemise kahtlusega lastele pakutakse eri spetsialistide koostöös abi, hinnatakse lapse ja pere abivajadust ning korraldatakse vajalik nõustamine ja tugi.

Kui vägivallast on möödunud aastaid, saab inimene pöörduda ohvriabi poole sõltumata sellest, kas ta on juhtunud politseile teatanud. Ööpäevaringselt töötab ohvriabi kriisitelefoni 116 006.

Oluline on rõhutada, et Sotsiaalkindlustusameti rahastatud abi mahu täitumine ei tähenda automaatselt ravi lõppemist. Vajaduse korral saab ravi jätkuda Tervisekassa rahastatavate

tervishoiuteenuste kaudu, lähtudes inimese meditsiinilisest vajadusest ja teenuste kättesaadavusest. Ohvriabi ja tervishoiuteenused täiendavad teineteist.

7. Millised summad kavandatakse 2027. aasta riigieelarvesse vaimse tervise esmase abi, naiste tugikeskuste ja ohvriabi jaoks võrreldes 2026. aastaga? Palun eristada püsirahastust ja ühekordseid eraldisi ning selgitada, milline osa rahast parandab konkreetselt seksuaalvähivalla ohvrite pikaajalise ravi ja toe kättesaadavust.

2027. aasta riigieelarves on vaimse tervise abi, ohvriabi ning sõltuvuste ennetamise ja ravi parandamiseks kavandatud kokku 3,5 miljonit eurot lisaraha.

Täpsustame, et naiste tugikeskused on riikliku ohvriabisüsteemi osa. 2027. aastal kavandatakse lisavahendid ohvriabi teenustele kokku on 1 271 266 eurot (sh naiste tugikeskuste teenuse osutamiseks 270 000 eurot).

Eraldatavad summad on aastate lõikes erinevad. Näiteks 2028. aastal on lisavahendite kogusummaks 1 050 000 eurot (sh naiste tugikeskuste teenuse osutamiseks 480 000 eurot). See aitab tagada seksuaalvähivalla, lähisuhtevähivalla ja teiste vähivallaohvrite nõustamise, psühholoogilise abi ning taastumist toetavate teenuste kättesaadavuse

2026. aastal on naiste tugikeskuste teenuse osutamise baaseelarve 1 074 072 eurot, millele lisaks prognoosime naiste tugikeskuste täiendavate kulude katteks ligi 108 000 eurot.

2026. aasta kõikide vähivalla ohvrite sihtrühmapõhise toe otsekulude baaseelarve on ligi 1,8 miljonit eurot. Lisanduvad välisprojektide vahendid ning riigikaitse investeeringute kava vahendid ulatuslikus kriisis psühhosotsiaalse kriisiabi arendamiseks ning 2026. aastal ühekordselt 108 000 eurot emotsionaalse toe telefoni osutamise jätkamiseks.

2027. aastal on vaimse tervise teenustele (varajane abi, sh struktureeritud eneseabi ja väheintensiivsed psühholoogilised sekkumised) kavandatud 1 728 734 eurot. Aastatel 2028–2030 on varajase abi teenuste rahastamiseks kavandatud kokku 5 470 000 eurot.

Oluline on arvestada, et seksuaalvähivalla ohvrite abistamiseks suunatav riiklik rahastus ei piirdu üksnes ohvriabi eelarves kajastuvate summadega. Märkimisväärne osa vajalikust abist rahastatakse ka Tervisekassa kaudu üldiste tervishoiuteenuste osana. Näiteks pakuvad perearstid ja nende meeskonnad seksuaalvähivalla ohvritele esmast tervisealast tuge, hindavad ravivajadust ning suunavad vajaduse korral edasi eriarsti juurde. Haiglates osutatakse abi vähivalla tagajärjel tekkinud tervisekahjustuste korral, sealhulgas tehakse vajalikke uuringuid ning ravitakse sugulisel teel levivaid nakkusi ja muid terviseprobleeme. Samuti rahastab Tervisekassa psühhiaatrilist ravi ja kliinilise psühholoogi teenuseid, mida võivad vajada ka lapsepõlves seksuaalvähivallaga kogunud inimesed aastaid pärast juhtunut.

2026. aastal on Tervisekassa suunanud vaimse tervise teenustesse ligi 88 miljonit eurot. Vaimse tervise abi kättesaadavuse tagamine on prioriteet ka 2027. aasta eelarve koostamisel. Kuigi järgmise aasta eelarve on veel koostamisel, on eesmärk säilitada vaimse tervise teenuste rahastamine vähemalt 2026. aasta tasemel ning võimaluse korral seda suurendada, et tagada teenuste senine kättesaadavus ja parandada inimeste võimalusi õigeaegselt abi saada.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Karmen Joller

sotsiaalminister

Kristiina Luht
Kristiina.Luht@sm.ee

Gerli Baida
Gerli.Baida@sm.ee